

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 19 juli 2012

MEDITATIE

Geloofsvertrouwen in de duisternis

Micha heeft in zichzelf niets. Maar daarom ziet hij uit naar de Heere en gaat hij het van Hem verwachten. Dan wordt het biddag. Daar, op die plaats van berouw.

Heere, wilt U in gunst op mijn volk neerzien? Heere, wilt U de oordelen afwenden? Heere, wilt U bekeren wat onbekeerd is? Heere, wilt U zelf aan de spits treden? Heere, wilt U opstaan in deze strijd en ons de zege geven? Heere, wilt U het voor me opnemen? Heere, gedenk in Uw toorn des ontfermens! En hoe donker ooit Gods weg mag wezen, de Heere ziet, ja, Hij ziet in gunst op die Hem vrezen. Als de Heere dat geloof in oefening brengt, gaat zo'n ziel uitzien en het van de Heere verwachten. Vanuit de verootmoediging, vanuit de schuldverslagenheid, vanuit de schuld van zijn verzondigde bestaan, vanuit de schuld van zijn zelfzucht, want hij is één met zijn volk.

Maar ik zal uitzien naar den HEERE, ik zal wachten op den God mijns heils; mijn God zal mij horen.

Micha 7:7

Wie wij ook zijn, ook ambtsdragers, ook kinderen van God, is het niet waar dat we vaak met deze geest uit de wereld bezet zijn? Een geest van zelfzucht, van genieten, van pluk de dag, van vakanties. Eenmaal heeft de dichter uitgeroepen: hoe kleeft mijn ziel aan het stof! Dan maken we deel uit van hen, dan kunnen we ook zo gericht zijn op de dingen van de tijd; dan kunnen we ons soms zo gemakkelijk overgeven aan de zorgvuldigheden van het leven. Dan hebben we onze zorg voor de kinderen, maar ook de zorg voor onze huizen, voor onze bezittingen; daarmee zijn we dan zo bezet. Maar waar is dat hartelijke buigen, die kinderlijke vreze, dat onder de Heere verkeren? Dan zou het zijn: 'Weg wereld, weg schatten, gij kunt niet bevatten hoe rijk ik wel ben.' Maar waar is dat gebleven? Waar is dat leven? Is u dat tot schuld? Beseffen we dat het oordeel bij het huis Gods begint? Waar zijn ze, die hartelijk bidden, die hartelijk berouw hebben, die de schuld eigenen? We kunnen zo gemakkelijk een ander de schuld geven. Waar zijn ze, die verbonden zijn aan de troon van Gods genade? Lezen we dat dan echt alleen maar in de stichtelijke boeken van vroeger?

Daarin lezen we dat onze ouden dag aan dag op hun knieën te vinden wa-

ren, driemaal daags. Zij kenden een gebedsleven en konden zonder die ademtocht van de ziel niet leven. Dan zouden ze stikken. Ze konden niet anders dan verbonden zijn aan de troon van Gods genade. Anders hadden ze geen leven!

Er zijn er die dit herkennen, we mogen het horen. Zij zeggen: 'Gun leven aan mijn ziel. Mag ik weer eens levendig gesteld zijn, mag ik weer eens levend verbonden zijn aan de troon van Uw genade. Heere, wil toch Zelf opstaan in deze strijd!'

Misschien worden ze dan gehinderd door gedachten als: Ja, nu heb je de Heere zo aan Zijn plaats gelaten, denk je nu werkelijk dat er iets van God bij is geweest? Nou, dan had je wel meer gebeden. Dan was je wel meer bezig geweest voor je vrouw, je man, je kinderen, voor de gemeente. Is er wel ooit wat van God bij geweest? Denk je dan nog gehoor te vinden, denk je dan nog zo aan te kunnen komen? Dan had ik wel meer... en dan had ik... Wat kan de duivel op de been zijn om zo de moed te ontnemen, te benauwen en temeer te drukken. Om bij de pakken neer te gaan zitten.

Och, dat u uw oog weer zou wenden tot de Heere, en dat u uw heil weer zou verwachten van de Heere! Dat u met een waar geloofsoog op de Heere mocht zien. Dat de Heere dat in ruime en rijke mate zou willen werken. En geloof de boze niet, die het werk van God, ook in het verleden, verdacht wil maken, wil bestrijden en teniet wil doen. Geloof hem niet. Hij is altijd bezig om het licht van God te doven, om het geloof te ontkrachten. Het zal hem echter niet gelukken. Och, hef toch uw oog op tot God in de hemel, zoals Micha deed, te midden van de duisternis van zijn bestaan. Richt u op de Heere. Zo mocht Micha licht ontvangen midden in de duisternis van zijn schuld en zijn verlorenheid. Zo mag Gods kind genade ontvangen. 'Ik zal wachten op de God mijns heils.' Ziet u, dat wordt dan zijn leven.

Inhoud

- 1 Geloofsvertrouwen in de duisternis
- 2 Comrie dichterbij (2)
- 3 Een psalm, een lied: Psalm 85 (29)
- 4 Commentaar:
Onverdraagzaam tot en met
- 5 Even maar...
- 6 De oecumene van het hart (2)
- 7 De les van de Vroege kerk (5)
- 8 Boekennieuws
- 9 Kerknieuws
- 12 Berichten
- 12 Kerkdiensten

90e jaargang

Nr. 42

H.I.Ambacht,

ds. M. Joesse

Godsdienstige mensen moeten verschillen in opvatting kunnen verdragen. Voor gereformeerde en remonstrantse opvattingen moet eigenlijk evenveel ruimte zijn. Die gedachte was één van de vruchten van de gematigde Verlichting. De periode waarin deze visie in Nederland overheersend begon te worden, staat bekend als het tijdperk van de Toleranten (1740-1770). In het licht van deze ontwikkeling moeten we dan ook de bijzondere activiteiten bezien, die Comrie in de jaren vijftig van de achttiende eeuw ontwikkelde.

Het Examen

Dat deed hij samen met zijn vriend Nicolaus Holtius (1693-1773), die als predikant het vlakbij Woubrugge gelegen Koudekerk aan den Rijn diende. De beide predikanten publiceerden samen anoniem het opzienbarende “Examen van het Ontwerp van Tolerantie”. In dit niet eenvoudige werk beschrijven en weerleggen zij het tolerante denken tegen de achtergrond van de schildering van een uniek tijdsbeeld met treffende sfeertyperingen.

De kernopvatting van de Toleranten typeren zij als volgt: ‘Dus zynse daar op uit, om rekkelyker regels en ruimer bepalingen omtrent de Geloofsartikelen in te voeren: op dat alle gezinthenen, immers die zich tot de Protestanten reekenen, eenige weinige generale poincten (gemeenschappelijke opvattingen) toestaande, in dezelve kerkelyke gemeenschap en broederschap zouden mogen leven, zonder voor eenige kerkelyke Censuren te vreesen’ (I, blz. 20).

Een klein aantal bladzijden verder wordt het streven van de ‘schoonpraatende Tolerantiepredikers’ naar een ongereformeerde verdraagzaamheid opnieuw verwoord. Men moet elkaars opvattingen in liefde verdragen. Het geweten en de officiële leer van de kerk moeten door geen andere banden dan die van het Woord worden beheerst. Menselijke bepalingen moeten worden afgeschaft. Ten aanzien van alle zaken die niet duidelijk

in de Schriften zijn omschreven, moet men óf zwijgen óf ieder zijn vrijheid laten (I, blz. 28, 29). Er moet vrijheid zijn van denken en vrijheid van gevoelen, zonder dat men aan een belijdenis of wat dan ook gebonden is (I, blz. 49). En wat de leer van de zaligheid betreft, staan deze Toleranten voor dat God ons door óns toedoen zalig maakt. Maar de Bijbelse leer is, dat God ons in Christus, zónder ons toedoen zalig maakt (I, blz. 15). Comrie en Holtius vertolkten in hun werk de algemene onrust en verontwaardiging over de ontwikkeling van de kerk in een ongereformeerde, remonstrantse en gematigd-vrijzinnige richting. Men wilde komen tot een brede tolerantie of verdraagzaamheid in zaken van de leer. Het “Examen” spreekt van een ‘wydgaapende tolerantie’ en van ‘een geheele bende van onbeschaamde Jongelingen’ (kandidaten en jonge predikanten), die de vrijheid neemt om de oude leer te ondermijnen (II, blz. 509-510). De gereformeerde opvattingen moeten in hun visie met die van de remonstranten op één lijn worden gebracht.

Theologie van Saumur

Comrie zag met Holtius heel goed in dat dit denken niet alleen een filosofische maar ook zijn theologische voedingsbodem had. Die laatste vonden zij in de zogenaamde theologie van Saumur, ook wel het amyraldisme genoemd. Aan de basis daarvan staat de zeventiende-eeuwse theoloog Moses Amyraldus of Moysse Amyraut, zoals zijn Franse naam luidde. Hij was door het lezen van Calvijns “Institutie” er toe gekomen theologie te gaan studeren. In 1626, op 30-jarige leeftijd, werd hij gereformeerd predikant te Saumur, een stad die een paar honderd kilometer ten zuidwesten van Parijs ligt. Zeven jaar later, in 1634, werd hij hoogleraar in de theologie aan de in Saumur gevestigde Academie, en hij is dat gebleven tot aan zijn dood in 1664. Deze protestantse universiteit werd gesticht in 1599 en moest bij het Edict van Nantes in 1685 haar poorten sluiten.

In hetzelfde jaar dat hij als hoogleraar aantrad, verscheen van zijn hand een “Verhandeling over de predestinatie”. Dit boek riep al dadelijk verzet op bij collega's als Petrus Molineus te Sedan en Andreas Rivet te Leiden, maar ook in diverse steden in Zwitserland. Men zag de leer van ‘Dordt’ erin bedreigd. In een weloverwogen oordeel heeft Herman Bavinck in zijn “Gereformeerde Dogmatiek” Amyraldus’ leer als volgt samengevat: ‘Amyraldus heeft het ernstig en welmenend aanbod der genade tot een afzonderlijk besluit van God gemaakt, dat aan de verkiezing voorafging. Hij legde daarmee een remonstrantse grondslag onder het calvinistisch gebouw en liep gevaar om de onmacht des mensen tot het geloof tot een zedelijke te verzwakken’ (I, blz. 161).

Amyraldus sprak daarbij over twee willen en twee besluiten in God. Er zou in God allereerst een algemene heilswil zijn. Hij wilde de zaligheid van alle mensen. Met andere woorden: Gods heilswil is universalistisch, algemeen. Zij rust in het verzoeningswerk van Christus, dat volgens Amyraldus eveneens algemeen is, waarin dus alle mensen delen.

Maar Amyraldus wilde in geen geval een remonstrant zijn. Hij zocht daarom een ‘middenweg’ tussen de leer van Dordt en het arminianisme. Daarom sprak hij van nog een tweede wil in God. God ziet, aldus Amyraldus, dat Zijn algemene heilswil bij de mensen vanwege hun verdorvenheid geen gehoor vindt. Daarom komt Hij tot een tweede besluit. Dat besluit is niet algemeen, maar particulier, dat wil zeggen dat het steeds bepaalde personen geldt. Het is het besluit van de goddelijke verkiezing. Op grond van dit tweede besluit komen sommigen tot het geloof, anderen niet.

Steeds heeft Amyraldus beweerd dat hij achter ‘Dordt’ stond. Maar als hij werkelijk achter Dordt stond, waarom dan niet eenvoudig gebleven bij de uitspraken van Dordt? We kunnen het daarom beter zó stellen dat Amyraldus en de zijnen een middenpositie zochten tussen de leer van Dordt en het remonstrantisme. Zij ontwierpen dan ook een theologie die een brugfunctie moest hebben tussen de gereformeerde orthodoxie en de remonstrantse leer. Zij hebben van hun opvattingen een -isme gemaakt.

Vooral in Engeland kreeg dit amyraldisme grote invloed als een gematigde vorm van remonstrantisme. De rechtzinnige gereformeerden wezen die visie van de school van Amyraldus

Psalm 85

*'Toon ons Uw goedertierenheid, o HEERE,
en geef ons uw heil.'*

Psalm 85:8

dan ook scherp af. Onder de Schotse theologen, zoals Ebenezer en Ralph Erskine, werd het een besmet woord. De Erskines preekten voluit het aanbod van genade, maar waren bepaald geen amyraldisten. Het is dan ook geen wonder dat ook Comrie - sterk beïnvloed als hij was door de Erskines en Boston - niets van de Saumurse theologie moest hebben. Een van de samenspraken eindigt in een bewogen waarschuwing tegen deze dwalende gevoelens.

De schrijvers van het "Examen" hebben heel scherp gezien dat het ontstaan van de tolerantiegedachte op godsdienstig gebied ten tijde van de Verlichting in Nederland is voorbereid door de toenemende invloed van de school van Saumur!

De reactie van Comrie

Als Comrie begint met het publiceren van zijn meer polemische geschriften, is het algemene verval van de gereformeerde theologie in Nederland al ingetreden. Met name komt dat openbaar in het handelen van de leidinggevende kringen in de kerk, de overheid en de universitaire wereld. De behandeling van de zaak 'Van der Os' in de jaren veertig van de achttiende eeuw is daarvoor illustratief. Deze Zwolse predikant sprak onder meer op een dubbelzinnige manier over de Goddelijke Drie-eenheid. Zijn wijze van spreken over de predestinatie vertoonde een remonstrantse kleur en zijn visie op het geloof was zuiver arminiaans: God rechtvaardigt degenen, die zelf éérst met een levend geloof tot Hem gekomen zijn.

Antonius van der Os werd terecht in 1750 geschorst en na vijf jaar ten slotte afgezet. Het opvallende was echter dat het tijdens de behandeling ingewonnen oordeel van de Leidse hoogleraren - J. Alberti, J. Esgers, J. van den Honert, B. de Moor en J.J. Schultens - voor Van der Os onverdeeld gunstig was. Daardoor was het voor het rechtzinnige deel van de kerk in één keer duidelijk dat de opleiding van de predikanten niet meer betrouwbaar kon worden genoemd. Dat bracht onder het kerkvolk, dat in het algemeen nog wel aan de gereformeerde leer vasthield, een grote schok teweeg.

Het is dan ook heel goed te begrijpen dat Comrie ook in zijn meer praktisch bedoelde geschriften van tijd tot tijd zijn visie gaf op actuele kwesties.

(wordt vervolgd)

Dordrecht, ds. M. Golverdingen

Sommige psalmen zijn bekend, maar moeilijk te plaatsen. Zo is het ook met Psalm 85. Daarin komen heel bekende teksten voor. Anderzijds blijkt bij oppervlakkige lezing niet direct welke plaats deze Psalm heeft. Sommigen plaatsen deze Psalm voor de ballingschap. De dichter zou dan profetisch spreken. Het lijkt echter anders te zijn, hoewel de gedachten uiteenlopen.

Het volk Israël is uit de ballingschap teruggekeerd, maar verkeert in nieuwe zorgen. Eerst wordt gezongen van de vorige verlossing. De Heere is Zijn land gunstig geweest. De hoop van de dichter is dat de Heere Zijn werk niet onvoltooid zal laten. Calvijn schrijft: 'En nu schrijven zij de oorzaak van hun verlossing toe aan de vrije liefde Gods, waarmee Hij Zijn land heeft liefgehad, omdat Hij het had verkoren. Hieruit volgt dat dit welbehagen nooit heeft opgehouden, en daaraan ontleen de gelovigen vrijmoedigheid tot het gebed'.

Dit is een troost in moeilijke omstandigheden. Wat een zielenblijdschap als de Heere laat zien dat Hij Dezelfde als in vorige dagen is. Het teruggekeerde volk had niets verdiend. Weet u het ook dat schuldig volk alleen recht heeft op de dood? Vanwege het onveranderlijke welbehagen mag er nu toch vrijmoedigheid zijn om het hart uit te storten voor de Heere.

Maar dan is er ook een wachten, een luisteren naar een antwoord van Boven. 'Ik zal horen wat God de Heere spreken zal'. Maar ziende op Wie Hij in het verleden is geweest is er verwachting. 'Want Hij zal tot Zijn volk en tot Zijn gunstgenoten van vrede spreken' (vers 9).

De dichter mag spreken van vrede, gerechtigheid, waarheid en goedertierenheid. Deze deugden Gods zijn verheerlijkt. Hoe kan dit? Is het de ernst en de vrijmoedigheid van het roepende volk? Nee, dit kan nooit de oorzaak ervan zijn dat de deugden Gods elkaar mogen ontmoeten. De oorzaak moeten we zoeken in het heil dat nabij degenen is die Hem vrezende (vers 10). Christus alleen heeft de deugden Gods verheerlijkt. Om Hem kan een schuldig volk weer voor God bestaan. Buiten Hem is dit onmogelijk. Maar in Hem wordt God aanschouwd in gunst.

Lezer, verstaat u de wonderlijke klanken uit Psalm 85? Hier krijgt een onwaardige roeper antwoord. Ziende op het onveranderlijke welbehagen en rustend op het volbrachte werk van Christus. Dan zal de gerechtigheid voor Zijn aangezicht heengaan (vers 14a).

Poortugaal, ds. C. Neele

Onverdraagzaam tot en met

Het is inmiddels wel duidelijk dat er straks in ons land geen ruimte meer zal zijn voor trouwambtenaren die geen homohuwelijk willen sluiten. Het kabinet-Rutte, dat de SGP te vriend moest houden, liet deze omstrede zaak zoveel mogelijk rusten. Recent nog probeerde de demissionaire minister Spies de boot af te houden tegenover een meerderheid in de Tweede Kamer die niet meer kon wachten op het van kracht worden van een wettelijk verbod.

De niet-confessionele partijen zijn het er roerend over eens dat er in Nederland geen plaats mag zijn voor zogenaamde weigerambtenaren. Alleen verschillen ze van mening over de vraag langs welke route een dergelijk verbod het beste tot stand gebracht kan worden. Dat geeft nog enig soelaas.

Fundamentele toetssteen

De homo-emancipatie is voor velen een fundamentele toetssteen geworden van onze beschaving. Wie die afwijst, stelt zich buiten de rechtsorde en hoeft niet op clementie te rekenen. Ook niet wanneer hij dat doet vanuit een diepe religieuze overtuiging. Ook niet wanneer hij duidelijk laat weten dat er geen sprake is van een minachting van de homofiele medemens. In minder dan een halve eeuw tijd heeft zich op dit gebied een revolutionaire omkering van waarden voltrokken. Wat vroeger normaal gevonden werd, geldt nu als volstrekt afkeurenswaardig en het omgekeerde is eveneens het geval.

Die omkering voltrekt zich niet op een terrein dat toch eigenlijk als bijkomstig moet worden gezien. Het Bijbelse gegeven dat God de mens schiep als man en vrouw (Gen. 1:27) en in een bepaalde verhouding tot elkaar stelde, is heel fundamenteel. De radicale breuk met het door het christendom gestempelde verleden, die zich de afgelopen decennia in onze maatschappij heeft voltrokken, komt met name ook hier tot uitdrukking. Huwelijk en gezin zijn in onze tijd gedevalueerd,

een maatschappelijke loopbaan zien velen als belangrijker dan het moederschap, homoseksualiteit geldt als een normale zaak en binnen veel kerken beschouwt men het als een vorm van discriminatie wanneer de vrouw van de ambten wordt uitgesloten. Christelijke scholen worden in toenemende mate onder druk gezet om homoseksualiteit te accepteren. Dat geldt ten aanzien van het personeel, maar ook voor het onderwijsprogramma. In het nieuwe cursusjaar wordt het verplicht aan dit thema aandacht te besteden. Hoewel de inhoud van het lesprogramma voorlopig vrij blijft, zal het zeker niet de bedoeling zijn dat dat in het teken staat van de Bijbelse veroordeling van homoseksuele relaties.

Nu geldt helaas voor het grootste deel van het christelijk onderwijs dat men met deze ontwikkelingen geen moeite heeft. De standpunten ten aanzien van homoseksualiteit zijn daar niet anders dan in de wereld. Ook in de brede gereformeerde gezindte is er een sluipende acceptatie van homoseksuele relaties waar te nemen. Met de traditionele standpunten, zoals die de afgelopen decennia door ethici als Douma en Velema verdedigd zijn, kan men niet meer uit de voeten.

Verder geldt dat de homo-organisatie COC een sterke geldingsdrang heeft. Zij zal niet rusten voordat iedereen

homoseksuele relaties als volstrekt normaal accepteert. En haar invloed in Den Haag is groot. Het reformato- risch onderwijs zou het op dit punt wel eens moeilijk kunnen krijgen. Dat conflict zou nog wel eens ingrijpen- der kunnen worden dan dat inzake de trouwambtenaren.

Burgerlijk huwelijk

Anders dan bij Rome is het huwelijk voor ons geen sacrament. De huwe- lijkssluiting is primair een zaak van de overheid. Weliswaar is een kerke- lijke huwelijksbevestiging (nadat het burgerlijk huwelijk gesloten is) bij ons normaal. Het huwelijk is immers een hoogst gewichtige stap. Zou het dan niet passen om daar in een kerkdienst Gods zegen over te vragen en de trouwbelofte voor Zijn Aangezicht te herhalen? Het huwelijksformulier dat dan gelezen wordt, bevat een duide- lijke uiteenzetting van de waarde en de bedoeling van het huwelijk. Maar wie niet in de kerk trouwt, maar al- leen voor de ambtenaar van de bur- gerlijke stand, is wel wettig gehuwd. Dat moet duidelijk zijn.

Als ambtenaar van de burgerlijke stand hoef je er ook geen bezwaar tegen te hebben om onkerkelijken of moslims of mensen van welke levens- overtuiging dan ook te trouwen. Het huwelijk behoort tot de natuurlijke orde der dingen. Het is positief dat ook niet-christenen nog enig besef hebben van de waarde van huwelijk en gezin.

Daarbij zullen we onze ogen niet moeten sluiten voor de devaluatie van de huwelijksluiting in onze tijd. Vele paren woonden voordien al samen alsof ze gehuwd waren. Velen zien het huwelijk niet als een verbintenis tussen man en vrouw totdat de dood scheiding maakt, maar als relatie voor

Voor velen is het een onverdraaglijke gedachte dat er in Nederland ambtenaren van de burgerlijke stand zouden rondlopen, die principieel geen medewerking aan willen verlenen aan het sluiten van een homohuwelijk.

zo lang het goed gaat. En de overheid accepteert deze ontwikkelingen zonder meer. Scheiden is tegenwoordig heel eenvoudig geworden.

Met de invoering van het homohuwelijk is echter een fundamentele stap ten kwade gezet. Het huwelijk, dat eeuwenlang onder christenen, joden en heidenen gold als een verbintenis tussen man en vrouw, is nu ook opengesteld voor paren van hetzelfde geslacht. In wezen is dan van een huwelijk geen sprake. Eigenlijk zou je het woord homohuwelijk niet moeten gebruiken, maar het taalgebruik laat zich niet altijd zo goed sturen.

Geen wonder dat er ambtenaren van de burgerlijke stand waren die zich hier niet voor wilden lenen. Zoals het er nu naar uitziet, is er in de toekomst voor hen geen plaats meer in Nederland. Dat komt door het fanatisme van de homobeweging. Alles moet daar voor wijken.

In elke gemeente kunnen homoparen

in het huwelijk treden. Daar ligt voor hen het probleem niet. Maar voor velen is het een onverdraaglijke gedachte dat er in Nederland ambtenaren van de burgerlijke stand zouden rondlopen, die daar principieel geen medewerking aan willen verlenen.

Gewetensbezwaren

Vanouds was er in Nederland een zeker respect voor gewetensbezwaarden. De een wilde niet in militaire dienst, de ander was vegetariër, de derde wilde op de sabbat niet werken, de vierde had principieel bezwaar om zich te verzekeren. Uiteraard kan de overheid niet aan alle mogelijke bezwaren tegemoet komen, maar in veel gevallen werd daar toch iets op gevonden. Die bereidheid wordt duidelijk minder. Dat raakt ook ons.

Destijds bij de invoering van het homohuwelijk heeft de verantwoordelijke staatssecretaris uitdrukkelijk verklaard dat er ruimte moest blijven

voor trouwambtenaren met gewetensbezwaren. Maar inmiddels zijn we ruim tien jaar verder. Nu vindt de seculiere meerderheid dat die geëdoogperiode voorbij is.

Waar dat mogelijk was, kozen bruidsparen onder ons vaak voor een trouwambtenaar uit eigen kring. Formeel maakt het natuurlijk niets uit door wie je getrouwd wordt, maar in zijn toespraak bood zo'n ambtenaar toch meer inhoud en diepgang. Meer dan iemand die van God noch gebod weet en wiens toespraak van frivoliteiten en onbenulligheden aan elkaar hangt. In de toekomst zal die keuzemogelijkheid er waarschijnlijk niet meer zijn. Wie trouwambtenaar wil worden of blijven moet de hedendaagse normen onderschrijven. Of althans niet openlijk afwijzen. Voor mensen met een nauw geweten is daar geen plaats meer. Helaas niet.

Apeldoorn,

C.S.L. Janse

Even maar...

Hoe baden onze ouden?

U hebt vast wel gemerkt - al bladerend achter in uw Bijbeltje - dat daar na onze belijdenisgeschriften *christelijke gebeden* staan. Ze zijn bedoeld voor:

- de *eredienst*: de eerste zes, namelijk tweemaal vóór de preek en tweemaal erna (langer en korter) en vóór en na de catechismuspreek.
- de *huiselijke kring*: vier, namelijk voor en na het eten, een morgengebed en een avondgebed
- de *zieken* en aangevochten mensen: twee
- de *kerkelijke vergaderingen*: de laatste drie, namelijk voor en na de kerkenraadsvergadering en voor de vergadering van de diakenen.

Deze gebeden hebben een plaats gekregen in ons Psalmboek. Uiteraard zijn de voorgangers en de gemeenten niet verplicht ze te gebruiken. Mogelijk kunnen ze ons wél dienen als voorbeeld. Duide-

lijk verdient het 'vrije' gebed de voorkeur.

Al in de Middeleeuwen bestonden er zogenaamde 'getijden-gebeden', formuliergebeden voor de morgen, de middag, begin van de avond en zelfs de nacht. De reformators in de 16de eeuw stonden uiterst kritisch tegenover deze verplichte getijdengebeden. Het kan de farizeese sleur en lege vormelijkheid bevorderen. De reformators legden alle nadruk op het persoonlijke mediteren en het 'eigen' gebed. Het spreken *van* God door Zijn Woord en het spreken *tot* God in het gebed hielden ze zorgvuldig bij elkaar. De betekenis van het gebed in de eredienst en het dagelijks leven hebben ze met alle nadruk gehandhaafd. Toch hebben ze ook de helpende hand willen bieden in een zo tere zaak als het formuleren van een gebed. Daarom heeft Datheen in zijn 'kerkboekje' van 1566 achter in zijn bekende Psalmberijming deze formuliergebeden opgenomen. Deels heeft hij ze van andere

reformators overgenomen, deels naar eigen ontwerp. De gebeden in ons kerkboek sluiten naar inhoud dus het meest aan bij die van Datheen. Een formuliergebed kan zijn waarde hebben, als de inhoud maar doorlééfd wordt. 'Als het aan woorden mij ontbreekt en de overdenking in mij spreekt...' Het is de moeite zeker waard om ze eens aandachtig te lezen. Bijvoorbeeld vlak voordat de kerkdienst begint. Dan krijgen we een indruk hoe onze ouden bij verschillende gelegenheden baden en met de Heere leefden. U mag wel weten, dat ik deze gebeden hoogacht. En waarom? Dat hoop ik u nog wel eens te mogen uitleggen. Leest u ze eerst zelf maar eens na. Dan zullen u dingen opvallen en hopelijk ook aanspreken en trekken. Hier bidt de kerk der eeuwen. Over de eeuwen heen moge er ook nu nog 'gemeenschap' ervaren worden! In Immanuël, Die ons alleen maar bidden kan leren.

v.a.

De oecumene van het hart

Kleine vossen kunnen de wijngaard bederven. De wijze koning Salomo wist dat heel goed. Een dode vlieg doet de zalf van de apotheker stinken. Zo kunnen kleine verschillen voor grote verwijdering zorgen, terwijl anderzijds kleine dwalingen flinke schade kunnen aanrichten. Maar wanneer is een dwaling klein? Wanneer groot? Wanneer moet een verschil geduld worden en verdient ze liefdevol onderwijs? Wanneer moet ze bestreden worden, eveneens uit liefde tot zowel de kerk als degene die dwaalt?

In het vorige artikel zagen we dat de "oecumene van het hart" zoekt naar wegen en middelen om de eenheid onder christenen te bevorderen. In het bijzonder gaat het om toenadering tussen reformatorische en evangelische christenen. Er is, zo wordt benadrukt, eenheid in de hoofdzaken. Dat zijn het gezag van Gods Woord, de Persoon en het Borgwerk van Christus, de noodzaak van een persoonlijk geloof en de opdracht van de kerk om het Evangelie uit te dragen. Rond die eenheid moet het toch mogelijk zijn om verschillpunten tussen reformatorische en evangelische christenen te overbruggen?

De evangelische voorman W.J. Ouweneel is iemand die sterk vanuit de eenheid onder christenen denkt. Met zijn boekje "Vijf olifanten in een porseleinkast" (uitg. Medema, Heerenveen) wil hij een bijdrage leveren aan het bevorderen van deze eenheid. De titel van het boekje verwijst naar het spreekwoord over de olifant in de porseleinkast, die daar alles kapot maakt. Ouweneel bedoelt met deze olifanten de geschilpunten onder christenen, die naar zijn overtuiging vaak uitvergroot worden. Zijn boekje heeft hij daarom geschreven vanuit de vraagstelling: Hoe voorkomen we dat het streven naar eenheid wordt gedwarsboomd door allerlei splijtzwammen?

De auteur noemt er vijf, namelijk vragen rondom de schepping, homo-seksualiteit, de vrouw in het ambt,

de Geestesgaven en de doop. Steeds benoemt hij het conservatieve en het progressieve standpunt rond deze onderwerpen.

Het boekje kreeg een vervolg in de uitgave "Omgaan met olifanten" (uitg. Medema, Heerenveen). Daarin gingen elf auteurs nog wat dieper in op de vijf geschilpunten. Ouweneel zelf overziet in een slotwoord deze standpunten en voorziet ze van commentaar. In nog weer een nieuw boekje beschrijft hij nog vijf "brandende onderwerpen" waarover in christelijke kring verdeeldheid heerst. Dat zijn de visie op Israël, de islam, het occultisme en de vragen rond de afval der heiligen en de eeuwige verlorenheid. Ook dit boekje kreeg een originele titel mee: "Vijf nijpaarden in een kippenhok" (uitg. Medema, Heerenveen).

Doop

Onze belangstelling gaat vooral uit naar de onderwerpen die van belang zijn in de verhouding tussen reformatorische en evangelische christenen. In het bijzonder trekt het hoofdstuk over de doop onze aandacht.

We leven gelukkig in een tijd, zo merkt Ouweneel op, waarin christenen meer geneigd zijn te letten op wat hen samenbindt dan op de theologische verschillen waarover ze vroeger zo graag ruzie maakten. Toch blijven er geschilpunten die de gemoederen doen verhitten. Volgens Ouweneel betreffen al deze verschillen niet-weselijke zaken. Waarom niet? Het gaat volgens hem om het uitgangspunt, wat hij benoemt als het 'aanvaarden van de Heere Jezus Christus als hun Verlosser en Heer'. Onder hen die dit hebben gedaan bestaan er nu eenmaal verschillende opvattingen over bijvoorbeeld de schepping in zes dagen, de plaats van de vrouw in de kerk en de doop. Het is dus 'geheel en al' mogelijk de Bijbel te aanvaarden als het Woord van God en toch verschillende opvattingen over bepaalde zaken te hebben.

Wat staat ons dan te doen? Ouweneel wil in zo'n situatie begrip en tolerantie vragen jegens elkaars standpunt.

Zo kunnen conservatieven en progressieven elkaar 'leren verstaan en broederlijk accepteren'.

Baptisme

De genoemde boekjes van Ouweneel hebben op zichzelf best hun waarde. We bestrijden soms erg gemakkelijk onze 'tegenstander' zonder dat we ons goed verdiept hebben in zijn standpunten en weten of hij inderdaad een tegenstander is.

Als voorbeeld noemt Ouweneel de standpunten over de doop. In reformatorische kring klinkt wel het verwijt dat baptisten in hun doopleer uitgaan van de mens met zijn keuze. De leer van de kinderdoop gaat juist uit van God, Zijn verbond en beloften. Een doopleer van 'onderop', vanuit de mens, staat dan tegenover een doopleer van 'bovenaf', de doop bezien vanuit God.

Ouweneel vindt dit niet billijk. Iemand met baptistische gevoelens kan ook vasthouden aan Gods soevereiniteit en het wederbare werk van de Heilige Geest. Als voorbeeld noemt hij predikers als Bunyan, Philpot en Spurgeon, die allen overtuigd gereformeerd waren.

Het is goed dat Ouweneel nog eens hierop wijst. Het afwijzen van dwalingen moet op een eerlijke en gefundeerde manier gebeuren. Toch is ook Ouweneel te snel met zijn beoordeling. Helaas zijn ze niet in de meerderheid, personen die staan voor de doop na geloofsbelijdenis en die tegelijkertijd Gods soevereine genade prediken. Verreweg de meeste baptisten, zeker in ons land, gaan uit van de algemene verzoening - de leer dat de Heere Jezus voor alle mensen stierf - en de vrije wil - alle mensen krijgen de mogelijkheid om uit vrije keuze Gods genade aan te nemen. Was Bunyan maar meer bekend in de evangelische beweging en stempelde zijn "Christenreis" maar het spreken over de bekeringsweg. Dat zou herkenning geven, die er nu helaas niet is.

Is met het afwijzen van de kinderdoop de zaligheid gemoeid? Op zichzelf niet, dat geven we graag toe. Sowieso moeten we voorzichtig zijn in ons oordeel over personen. Tegen dwalingen mogen, ja moeten we met bijbelse wapens strijden, maar ons oordeel over personen moet mild blijven.

Maar als de afwijzing van de kinderdoop samengaat met andere dwalingen rond de leer van vrije genade? Mogen we de verschillen dan relativeren? Dit gebeurt bij de "oecumene

van het hart". Op zichzelf is dat wel te begrijpen. Als de ander aanvaard wordt als - zo het heet - een 'broeder of zuster in Christus', dan is het niet zo eenvoudig om hun leer of leven af te wijzen. Zo werkt het nu eenmaal in de omgang tussen mensen.

Als we in onze tijd het baptisme afwijzen, gebeurt daarom niet zomaar. Dat is geen muggenzifterij, maar oprechte zorg voor het welzijn van de gemeenten. Wie in onze dagen meegaat met een evangelische doopleer, krijgt er een complete evangelische geloofsleer bij.

Twee volken

Veel uitvoeriger, maar niet wezenlijk anders, schrijft Ouweneel over de doop in zijn boek "Het verbond en het koninkrijk van God", het negende deel in zijn evangelisch-dogmatische reeks (uitg. Medema, Heerenveen).

Uit Ouweneels betoog blijkt inderdaad dat zijn visie op de doop niet op zichzelf staat. Heel veel andere thema's hangen ermee samen, zo schrijft hij zelf. Ouweneel zelf is ervan overtuigd dat God in Zijn verlossingswerk een aparte weg met Israël bewandelt en een aparte weg met de kerk uit de heidenen. Het volk van Israël kreeg de besnijdenis als teken. Ook kreeg het beloften over tijdelijke zegeningen. De kerk in het Nieuwe Testament kreeg de doop en beloften over geestelijke zegeningen. Doop en besnijdenis staan in deze visie los van elkaar. Ouweneel wil dan ook niet weten van het ene genadeverbond waarvan besnijdenis en doop tekenen en zegelen zijn.

Het valt Ouweneel op dat de argumenten voor en tegen de kinderdoop alleen voor de eigen achterban overtuigend zijn. Dat is een terechte constatering. Een gesprek met een baptist over de kinderdoop komt bijna nooit echt van de grond. Het uitgangspunt is zo verschillend, dat de gesprekspartners langs elkaar heen praten.

Ouweneel zet de tegenstelling tussen voor- en tegenstanders van de kinderdoop scherp neer. Tegelijkertijd moeten we hem gelijk geven als hij zegt dat voorstanders van het kinderdoop verschillende wegen gaan. Denk maar aan de vraag of de beloften van het genadeverbond voor alle gedoopten zijn. Binnen onze gemeenten is altijd gezegd dat deze beloften voor de uitverkorenen zijn, maar op het reformatorische erf klinkt ook de opvatting dat aan alle gedoopten deze beloften geschonken worden, maar dat ze niet in alle gedoopten vervuld

worden. Het deed ds. G.H. Kersten opmerken dat het dan een krachteloze schenking is geweest.

Hoge tol

Ouweneel vindt het voor de "oecumene van het hart" van het grootste belang dat de standpunten over de doop dichterbij elkaar komen. Zelf houdt hij strak vast aan de doop na geloofsbelijdenis, maar ook wil hij verdraagzaam zijn tegenover 'andersdenkende medechristenen'. Toch eist deze verdraagzaamheid weer een hoge tol. Wie de kinderdoop als onbijbels verwerpt, terwijl hij zelf als kind is gedoopt, zal volgens Ouweneel eerlijk moeten erkennen dat hij niet is gedoopt, dat wil zeggen niet op

een bijbelse manier. De kinderdoop die hij onderging is dus geen doop en daarom zal zo iemand alsnog gedoopt moeten worden.

Laat Ouweneels worsteling rond de overdoop niet zien dat de "oecumene van het hart" eigenlijk een onmogelijkheid is, omdat de standpunten rond de doop inhoudelijk te ver uit elkaar liggen? Het is niet zo gemakkelijk een brug te slaan tussen een evangelische geloofsleer en een reformatorische. Er zit hoe dan ook een kloof tussen.

(wordt vervolgd)

Middelburg,

ds. J.M.D. de Heer

5

De les van de Vroege kerk

Schade en ongelijk lijden

De islamitische gids Ayman zei mij ooit in de Egyptische hoofdstad Cairo: 'Weet u dat Egypte een eeuw geleden nog een christelijk land was?' Hij glimlachte beschaafd, maar dat kwam wat triomfantelijk over. Hij bedoelde misschien: Straks zijn jullie aan de beurt.

Zo'n suggestie verdient aandacht. In de eerste eeuwen bloeide het christendom in Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Nu is de islam volstrekt dominant. Vanwaar die omslag? En heeft het motief achter die omslag ook een boodschap voor de actuele situatie van christenen in Europa?

Gemakshalve gooit een Europese of Amerikaanse christen de terugloop van de kerk op de verwoestende kracht van de islam. Zo spreekt bijvoorbeeld een al wat ouder kerkgeschiedenisboek van gereformeerde oorsprong over: '...het onzettende verlies, dat de islam aan de oosterse kerk toebreacht.

Door de islam ontving deze kerk de doodsteek. Gelijk een lavastroom, die alles vernielt, stortten zich de mohammedaanse benden over Azië en Afrika. In plaats van de Griekse beschaving trad de Arabische'. Enig onderzoek toont aan dat de realiteit gecompliceerder is.

De apologet Tertullianus gaf diverse regels en raad voor een christelijk leven. Hij woonde een belangrijk deel van zijn leven in Carthago (vlakbij het huidige Tunis). In de arena van die stad (foto) vonden de martelaressen Perpetua en Felicitas de dood. Nu loopt er een moslim rond als bewaker.

Secularisatie

De christelijke kerk raakte erkend. In 313 aanvaardde keizer Constantijn in overleg met keizer Licinius van het Oost-Romeinse rijk het christendom als 'religio licita', gelijkbepaalde, geoorloofde godsdienst. Onder zijn leiding - vanaf 324 was Constantijn alleenheerser - veroordeelde het concilie van Nicea in 325 de aanhangers van de ketter Arius. De keizer bevoorrechtte de kerk. De kerk was gevrijwaard van het betalen van belastingen.

Zo maakte Constantijn de kerk tot een gepriviliegeerde kerk. Veel christenen vonden die erkenning mooi. Kerkelijke leiders begonnen de keizer te betrekken bij allerlei cruciale vragen. Ze beseften niet het naderende gevaar van rust en van zeggenschap van de staat over de kerk. Blijdschap overheerste de vrees over de vraag of er misschien nog iets verkeerd zou kunnen gaan.

Constantijn toonde nog veel geduld met degenen die de oude, heidense godsdiensten aanhingen. Omdat Constantijn zelf christen was geworden, bleek dat geloof ook wel aantrekkelijk - een beetje voordelig misschien in de positie ten opzichte van Caesar - voor heidenen. De op de privileges volgende groei van de kerk kwam echter de 'kwaliteit' van de kerk niet ten goede. Nu de kerk geen onderwerp van vervolging meer was, maar werd bevoorrecht (de kerk kon macht en aanzien opleveren), voegde menigeen zich om uitwendige en materiële redenen bij de kerk.

Sommigen zeggen dat de christelijke kerk in feite niet heeft gewonnen, maar verloren door deze keizerlijke acties. Omdat de kerk de plaats ging innemen van de oude, heidense staatsgodsdienst. 'Ze werd een functie van het staatsleven en haar geloof verwerd tot een uiterlijke, algemeen verplichte, cultische acte'.

Assimilatie

'Rust roest'. Dat gold ook de christelijke kerk, toen zij gepriviliegeerd raakte. Aanvankelijk wisten christenen zich vreemdelingen op de aarde, mensen die hier tijdelijk woonden en voor wie de doelen van de wereld oninteressant waren. Zij onderscheidden zich door een ingetogen zedelijk leven en het betoon van naastenliefde.

Toen christenen een formele plaats in de samenleving ontvingen, ging dat bederf door. Voortaan telden ze mee, maar dat bood hen de mogelijkheid van intensiever contact met heide-

nen. En daarin toonden ze zich kinderen van hun tijd.

Er was sprake van een voorzichtige assimilatie. Het spreekt in een dynamische samenleving niet vanzelf dat een minderheidsgroepering haar eigen identiteit ongeschonden weet te handhaven.

Tertullianus ageerde tegen het circus en de heidense spelen. Hij verzette zich ook tegen huwelijken met heidenen, protesteerde tegen abortus, tegen geboortebeperving, make-up, geverfd haar en veel juwelen. Maar al in de tweede eeuw begonnen christenen te discussiëren over de vraag of bezoek aan het heidens theater nu wel echt verboden was. 'Waar staat dat in de Thora of in de brieven van de apostel Paulus?' Natuurlijk werd ook dansen ter discussie gesteld. 'David danste toch voor de ark?' Geruime tijd na Tertullianus klaagde Augustinus dat de kerk half leeg was vanwege het bezoek van christenen aan gladiatorenspelen of schouwburg.

Parallellen

Er vallen parallellen te trekken tussen de cultuur van de Romeinse samenleving en die van de eenentwintigste eeuw. De vraag ligt voor de hand of christenen vandaag even bereid zijn om vanwege hun overtuiging, schade en ongelijk te lijden, zoals de vroege martelaren. Of gaan wij in het spoor van de kerk die wel werd erkend, maar daardoor minder waakzaam werd?

De Bijbel laat zien dat het gevaarlijk

kan zijn voor christenen als zij getteld raken, rust krijgen, zich veilig voelen. Natuurlijk: reformatische organisaties doen goed werk. Reformatische scholen kunnen op zichzelf genomen een zegen zijn voor kinderen en gezinnen uit de gereformeerde gezindte. Vast en zeker. Maar vormt rust in de zogeheten reformatische zuil niet een groter gevaar dan secularisatie die van buitenaf dreigt? Mensen raken gewend en gehecht aan hun maatschappelijke welstand en hun subsidies.

Er was ook in de Vroege kerk sprake van gebreken. Dat gold de geloofsleer, maar ook het christelijk leven. Ook in de eerste eeuwen was sprake van afvallige offeraars. Er was ook toen sprake van kaf onder het koren. Maar door de liefde tot de nieuwe Koning en Zaligmaker waren ware gelovigen bereid, zelfs als dat consequenties had voor de maatschappelijke status en welvaart, mogelijke materiële achteruitgang en financiële offers te accepteren.

Het is dat leven dat ten diepste alleen vorm krijgt als iemand met Paulus in het failliet van zijn verloren leven leert: Het heeft God behaagd Zijn Zoon in mij te openbaren. En: 'Ik ben met Christus gekruist en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij'. Zij leden liever schade en ongelijk. Hoe is dat bij ons?

(slot)

Kampen,

G. Roos

BOEKENNIUWS

**"Bij de Jakobsbron", ds. P. Blok;
uitg. Gebr. Koster, Barneveld,
ISBN 978-90-5551-649-0;
143 blz.; €12,50.**

Van de hand van onze oude broeder uit Dirksland verscheen een prekenbundel met vijf preken over de Samaritaanse vrouw (Johannes 4). Steeds worden vanuit de geschiedenis bij de Jakobsbron in Sichar lijnen getrokken naar Gods werk in de harten van Zijn gunstvolk: Zijn vrijmachtige genade in het opzoeken van

een zondaar, Zijn ontdekkende genade in het persoonlijk overtuigen van zonde en schuld, Zijn onderwijzende genade om plaats te maken voor de Middelaar en de toepassing van Zijn weldaden, Zijn voortleidende genade om hen ellendig en arm te houden in zichzelf en Zijn verlichtende genade om hen te doen spreken van Christus en Zijn werk. Daarbij komt in iedere preek duidelijk het verschil tussen het zaligmakende en het nabijkomende werk aan de orde. De preken zijn geschikt voor persoon-

lijke overdenking. In een enkele zin zegt ds. Blok heel veel, waard om er stil over te mediteren en ermee tot onszelf in te keren. Een paar voorbeelden: 'Hoe kan Gods verkiezende liefde uitgaan naar zo'n voorwerp dat er alles aan gedaan heeft om zich van God los te zondigen? Kunt u dat begrijpen? Nou, dat heeft Gods volk nog nooit begrepen!' (19). 'Genade past in de mond van een misdadiger' (49). 'Er is geen grotere genade dan de genade van de boetvaardigheid' (75). 'Na de weg van ontdekking komt ontleding' (76). 'Je kunt niet zeggen dat het water des levens opgedroogd is. Die Fontein raakt nooit verstopt. Daar hebben duizenden zich aan gelaafd. Daar zijn vele arme zondaren door verkwikt geworden. Daar heeft de Heere de rijkdom van Zijn genade in overvloed getoond en Hij zal het blijven tonen totdat de laatste verloren zondaar uit die Bron

heeft leren drinken' (84). 'Gods kinderen krijgen elkaar van de hemel' (138).

Deze preken kunnen ook heel goed worden gebruikt in de leesdiensten. Dat kan afzonderlijk of in de vacante gemeenten als vervolgstof, bijvoorbeeld in de zomermaanden. De (Zeeuwse) gemeenten waar drie keer dienst gehouden wordt, zouden kunnen overwegen om dit boekje tijdens de middagdiensten te lezen. Het spaart zoekwerk voor de ouderlingen en voor een gemeente is het nuttig om de gedachten rond een vervolgstof te ordenen.

Uitgeverij Koster uit Barneveld heeft gezorgd voor een keurige uitgave in de vorm van een geschenkboekje. Voor de prijs van € 12,50 hebt u iets goeds in handen om zelf te lezen of cadeau te doen.

Sommelsdijk,

ds. S. Maljaars

de Generale Synode. Argumenten voor en tegen beide voorstellen werden besproken, waarbij bleek dat er geen breed draagvlak was om het jaarlijks op de huidige wijze vergaderen te veranderen. De preses stelde daarom voor om jaarlijks op dezelfde wijze te blijven vergaderen en er op korte termijn niet op terug te komen. De vergadering stemde er mee in dat P.S. Noord-West ook als er geen punten zijn ingediend op dezelfde wijze blijft vergaderen.

De Raad van bestuur van Zorggroep Sirjon heeft aan de classes gevraagd om per classis een kandidaat voor de landelijke Raad van advies aan de P.S. voor te dragen. Als de P.S. met de voorgestelde kandidaten kan instemmen, dient zij deze vervolgens voor te dragen aan de Raad van bestuur, die hen benoemt. De voorgedragen kandidaten zijn: G. Schipaanboord, voor de classis Amsterdam, L.W. Both, voor de classis Gouda en E. van den Born voor de classis Utrecht.

Van de P.S. Oost is een schrijven ontvangen waarin zij laat weten dat zij een instructie zal voorbereiden voor de komende Generale Synode. Deze instructie omvat het voorstel om een kanselboodschap te laten uitgaan naar alle gemeenten over de nood der tijden. P.S. Oost verzoekt deze zorg op onze vergadering te bespreken zodat het resultaat van deze bespreking via hun deputaat art. 48 D.K.O. op hun vergadering gerapporteerd kan worden.

Vanuit de vergadering wordt erop gewezen dat hierin niet de juiste procedure wordt gevolgd. Volgens de orde van de kerk dienen op de P.S. alleen punten vanuit de classes te worden behandeld en niet vanuit andere Particuliere Synodes. Die dienen naar de G.S. te worden verzonden om daar besproken te worden.

Daar een gemeente uit classis Gouda aan de beurt is om de volgende vergadering van de P.S. Noord-West bijeen te roepen, wordt Zoetermeer aangewezen als roepende kerk. Zij zal de P.S. bijeenroepen voor de op 25 april 2013 om 10.00 uur te houden vergadering. De bidstond zal worden gehouden op woensdag 24 april 2013 om 19.30 uur te Zoetermeer, waarin de preses ds. J.J. van Ekeveld hoopt voor te gaan.

Hierna bedankt de preses alle betrokkenen voor hun bijdrage en aanwezigheid. Hij merkt op dat de noden en zorgen vele zijn en onze verantwoordelijkheid heel groot is, evenals onze schuld. Onze bede mag wel voortdurend zijn: 'Verhef Gij over ons het licht Uws Aanschijs'. Hierna beëindigt ds. W. Visscher op verzoek de vergadering.

C. Vonk Noordegraaf, 2^e scriba.

KERKNIEUWS

■ BEROEPINGSWERK

BEDANKT

Voor Aalst:

ds. J. van Rijswijk te 's-Gravenzande;

Voor Apeldoorn:

ds. W. Visscher te Amersfoort;

Voor Arnhem en voor Houten:

ds. A.T. Vergunst te Carterton

(Nieuw-Zeeland);

Voor Meeuwen i.c.m. Sprang-Capelle:

ds. G.J.N. Moens te Meliskerke.

■ VERSLAG VERGADERING PART. SYNODE NOORD-WEST 10 MEI 2012 TE LISSE

Op de avond vóór de synodevergadering werd een bidstond gehouden in het kerkgebouw van de Gereformeerde Gemeente te Lisse. Hierin ging voor de preses van de vorige Synode, ds. J.J. van Ekeveld. Hij bediende het Woord uit Kolossenzen 1:18: 'En Hij is het Hoofd des lichaams, namelijk der gemeente, Hij Die het begin is, de Eerstgeborene uit de doden, opdat Hij in allen de Eerste zou zijn.'

Namens de roepende kerk van Enkhuizen opende ds. G. Heijkamp de vergadering met een meditatie over Psalm 4, met de nadruk op vers 7: 'Velen zeggen: Wie zal ons het goede doen zien? Verhef Gij over ons het licht van Uws aanschijs,

o HEERE.' Tot leden van het moderamen werden gekozen: ds. J.J. van Ekeveld, preses; ds. G. Heijkamp, assessor-preses; ds. W. Visscher, 1^e scriba en ouderling C. Vonk Noordegraaf, 2^e scriba. Bij acclamatie werd ouderling J.W. van Dijke tot quaestor benoemd. Vanuit de drie andere Particuliere Synodes werden groeten en zegenbedes overgebracht door ds. C. G. Vreugdenhil, namens P.S. Zuid, ds. B. van der Heiden, namens P.S. Zuid-West en ds. C. Hogchem, namens P.S. Oost. Vervolgens werden de rapporten van de deputaten art. 48 en 49 D.K.O. behandeld.

Naar aanleiding van de brief die vanuit de vorige vergadering van de P.S. Noord-West naar de classes is gestuurd, over hoe te handelen als er geen punten zijn ingediend voor de P.S., heeft de classis Gouda als voorstel ingebracht om in zo'n geval de vergadering van de P.S. anders in te richten. Dit kan door op één avond een kortdurende bidstond te houden, gevolgd door een korte vergadering waarin de reguliere agendapunten worden behandeld. Een andere mogelijkheid in zo'n situatie is, dat de roepende kerk in overleg met het daartoe gemandateerde moderamen van de laatst gehouden P.S. besluit om de vergadering voor één keer niet door te laten gaan. Dit voorstel behoeft echter de goedkeuring van

■ VERSLAG BEVESTIGING/ INTREDE DS. B. LABEE TE VEENENDAAL

Op woensdag 6 juni ontving de gemeente van Veenendaal weer een eigen herder en leraar in de persoon van ds. B. Labee. Ds. F. Mulder ging 's middags voor in de bevestigingsdienst. Hij bediende het Woord vanuit Johannes 14:16. *En Ik zal den Vader bidden, en Hij zal u een andere Trooster geven, opdat Hij bij u blijve in der eeuwigheid.* De preek, met als thema: *Jezus' troost voor ambtsdragers*, werd onverdeeld in twee punten.

1. Een afgebeden Trooster
2. Een altijd blijvende Trooster

Een afgebeden Trooster.

In Genesis 8 lezen we van Gods zorg voor de aarde. Er kunnen allerlei wisselende omstandigheden zijn, ook in het ambtelijke leven, maar God blijft zorgen voor het ambt en het is groot als de ambtsdrager daarin mag delen. Dat gold ook voor de discipelen in het gelezen hoofdstuk. Hun Meester gaat weg en ze zijn er bedroefd over. Ze zijn blind voor het lijden en sterven van Christus. Maar de Heere zegt: Ik zal u geen wezen laten. Hij zal de Vader bidden om een andere Trooster. Gelukkig als wij zijn begrepen in die voorbedding. Jezus gaat weg, maar de Vader zendt een andere Trooster, namelijk de Heilige Geest, Die ook van de Zoon uitgaat, voor de ganse Kerk des Heeren. Die Trooster leidt in al de Waarheid. Wat hebben ambtsdragers dat nodig bij de soms zo moeilijke vragen en omstandigheden. Wat is het groot als Hij Zijn Woord voor ons opent, waardoor de vrees wordt weggenomen. Dan wordt de kracht ervan ervaren. Maar het is Gods gewone weg dat we eerst muurvast lopen en dat Hij daarna kracht geeft. Dat we daarvan eens wat meer mochten horen in onze tijd. De discipelen zullen het ook niet begrepen hebben. In hun hart zal het geleefd hebben: hoe moet het nu verder?

Een altijd blijvende Trooster.

Hij zal bij u blijven. Onbegrijpelijk dat Hij blijft bij ruziemakers en ontrouwe ambtsdragers. Er ligt geen grond in ambtsdragers of een gemeente. De vastigheid ligt in de drie-enige God. Hij gaat door om voor ons te bidden, totdat de laatste zal zijn toegebracht. Ook voor ambtsdragers blijft Hij zorgen, nooit zal Hij afscheid nemen. Het is opvallend, aldus ds. Mulder, dat op deze zelfde dag op de Theologische School proefpreken worden gehouden en de gemeente van Veenendaal een nieuwe predikant ontvangt. Wat spreekt daaruit Gods doorgaande werk. Het gevaar aan de ander kant is dat we de Heilige Geest bedroeven. Want als Hij Zich onttrekt, dan zullen we alles missen

en het alleen moeten doen. Petrus heeft op de Pinksterdag de Heilige Geest ervaren tijdens zijn toespraak. Die Geest doe het ook u, ds. Labee, ervaren in de ure dat u het nodig hebt, zo besluit ds. Mulder de preek.

Na het lezen van het formulier en het bevestigende "Ja ik, van ganser harte" van ds. Labee, spreekt ds. Mulder nog enige persoonlijke woorden tot de predikant en gemeente. Hij hoopt en wenst dat de blijdschap er niet alleen is omdat de gemeente weer een eigen predikant heeft, maar dat er uitgezien mag worden naar zijn Boodschap. Aansluitend wordt ds. Labee en zijn gezin psalm 119 vers 9, iets aangepast, toegezongen.

De tekst voor de intrededienst van ds. Labee is uit Johannes 16:14. *Die zal Mij verheerlijken; want Hij zal het uit het Mijne nemen, en zal het u verkondigen.* Het thema is: *bede om Gods Geest.* De predikant bepaalt zijn hoorders bij twee gedachten.

1. Die Christus verheerlijkt.
2. Die Christus verkondigt.

Die Christus verheerlijkt.

De Borg en Middelaar heeft Zijn jongeren onderwijs gegeven. Hij sprak van Zijn heengaan, om te betalen aan het eisenrecht van God en van Zijn hemelvaart, na de volbrachte strijd. De discipelen zijn bedroefd. Gaat hun lieve Meester heen? En daarom gaat de Zaligmaker die andere Trooster als met de vinger aanwijzen. De Heilige Geest, de erbij Geroepene, de Getuige, de Geest der Waarheid, Die in al de waarheid leiden zal. Die Geest zal plaatsmaken voor Christus en Hem openbaren aan een zondaarshart. Die zal Hem verheerlijken, zodat de Middelaar en Borg voor een verloren, maar verkooren mensengeslacht, schoonheid zal verkrijgen. Dat heeft Hij van nature in uw en mijn leven niet. We zijn zo blind na onze diepe val in Adam. Maar nu zal de Heilige Geest Christus gaan verheerlijken. Alleen en ten volle Christus! En wat is dat nu? Dat is Jezus' heerlijkheid, dierbaarheid en noodzakelijkheid onthullen. Wanneer? Als die Geest me gaat ontledigen en ontgronden. Als Hij me bekend gaat maken met mijn verlorenheid. Als ik de Heere mag toevallen en als ik gans me laats leer hongeren en dorsten naar die gezegende Borg. En hoe meer ik Zijn heerlijkheid leer kennen, hoe zwarter en vuiler ik word in de doorleving voor Gods aangezicht.

Gemeente, bent u al bedelarm gemaakt? Het is onze verzuchting: ontwaak, noordenwind! en kom, Gij zuidenwind! doorwaai de hof van de gemeente van Veenendaal.

Die Christus verkondigt.

De Heere gaat door met Zijn werk, dwars door alles heen. Naar Zijn verkiezend welbehagen. Hij zal het uit het Mijne nemen. Het Mijne, dat is alles wat de Zaligmaker verworven heeft, alle weldaden van het verbond der genade. Dat is Zijn bloed, gerechtigheid en heiligheid. Gemeente, hebt u daar nu behoefte aan gekregen? Van nature is het: wat moet ik met Jezus doen? Maar als de Geest gaat werken, dan wordt de noodzaak van dat bloed doorleefd. Dan wordt er geworsteld: o God, pas het toch toe door Uw lieve Geest. Gemeente, acht u dat bloed nog altijd onrein? Als je sterven moet en er is geen bloed aan de posten van je hart, dan is het voor eeuwig te laat. Als ik het bloed zie, dan zal ik voorbijgaan en anders nooit! Het Mijne, dat is ook de kennis van de Middelaar in de gangen van Zijn verhoging. Sion, verstaat u de verzuchting van Paulus: opdat ik Hem kenne en de kracht van Zijn opstanding? Hij bidt en pleit als de Voorspraak aan de rechterhand van Zijn Vader. Gemeente, voelt u hoe nodig die bede om Gods Geest is? Als die Geest bedient, ook u dienaar, dan zal Christus verheerlijkt worden. En de schuur van de meerdere Jozef is nog altijd vol. En het behaagt de Heere om zich te bedienen door de wagen van het Woord, door de prediking van dat dierbaar Evangelie en door Zijn Geest. Opdat kinderen, jongeren en ouderen tot God bekeerd zullen worden. En opdat Zijn kinderen onderwijs mogen ontvangen op reis naar Sion. Dan zal Christus, en in Hem een drie-enig God, verheerlijkt worden.

Na de preek spreekt ds. Labee nog enkele woorden tot de gemeente, kerkenraad, familie, gezin en andere genodigden. Vervolgens wordt hij toegesproken door ds. A.A. Brugge namens de classis Barneveld en de particuliere synode Oost. Daarna spreekt wethouder C.M. Verloop namens de burgerlijke gemeente. Ouderling G. van den Berg heet de nieuwe predikant namens de kerkenraad en de gemeente hartelijk welkom en wenst hem een gezegende tijd toe. Ds. Labee en zijn gezin worden tenslotte toegezongen uit psalm 119:19 en 37, in aangepaste vorm, waarna de dienst wordt beëindigd.

G.J. Weerheim, scriba

■ VERSLAG BEVESTIGING/ INTREDE DS. H. HOFMAN TE DORDRECHT

Bevestiging

Op 20 juni was het een blijde dag voor de gemeente Dordrecht, daar de beroepen predikant, ds. H. Hofman, gekomen van

Sioux Center (VS), in haar midden werd bevestigd. De bevestiging geschiedde door de consulent, ds. W.J. Karels. Hij koos zijn tekst uit Jeremia 21:8: *En tot dit volk zult gij zeggen: Zo zegt de HEERE: Zie, Ik stel voor ulieder aangezicht den weg des levens en den weg des doods.* Zijn thema was: "De prediking van het Goddelijke Woord", ontvouwd in 3 gedachten:

1. Tot wie deze prediking komt,
2. Waarvan deze prediking spreekt,
3. Waarvoor deze prediking waarschuwt.

Het volk is bang voor de belegering door Nebukadnézar, maar niet bedroefd. Ze willen van het oordeel af, maar niet van de zonde. Hoe goed is de Heere voor dit onboetvaardige, hardnekkige, onoprechte, ongehoorzame volk. Tot hen komt de boodschap: *Zo zegt de HEERE.* Niet uw dienaar zegt het, maar de mond des HEEREN spreekt het. God Zelf spreekt u aan en bidt, zo lezen we in het formulier. Denkt u zich eens in: een vertoorned God laat u door middel van Zijn knecht bidden! *Wij bidden van Christuswege: laat u met God verzoenen.* De Verbondsgod gaat spreken tot zelfbedoelers: *Ziet, Ik stel voor ulieder aangezicht den weg des levens en den weg des doods.* Ziet u wel dat God geen lust heeft in uw dood? Ze moesten Jeruzalem verlaten en zich aan de Chaldeënen overleveren, dat was de weg tot behoud. In het aanvaarden van het oordeel ligt het leven. Als we in Gods handen mogen vallen, zijn het ontfermende handen. *En die zal leven,* staat er in vers 9. Omdat de Zoon van God het oordeel op Zich heeft genomen. Hij is de Weg des levens. Hij heeft Gods toorn geblust. Hij is ten hemel gevaren en heeft met Zijn bloed de hemel geopend. Het kan alleen met het bloed, dat bloed dat zo krachtig en reinigend is dat zelfs de vuilste erin gewassen kan worden. Alleen als het bloed is toegepast, dan is er leven! En dan mag je bij je sterven door bloed naar de hemel. Jeremia heeft ook voorgesteld de weg des doods. Dat gebeurt als we in Jeruzalem blijven, als we onszelf handhaven, als we in Adam, in onze doodsstaat en eigengerechtigheid, blijven, dan zullen we omkomen. Laten we smeken of God Zijn dienaar voor u wil gebruiken. Want als we onbekeerd leven en sterven, dan gaan we van de geestelijke dood door de lichamelijke dood naar de eeuwige dood. Heden wordt het u voorgesteld: *Zoek Mij en leef.*

Na het lezen van het formulier tot bevestiging van de dienaren des Woords, antwoordde ds. Hofman op de gestelde vragen met: "Ja ik, van ganser harte". Ds. Karels sprak hem daarop hartelijk toe en liet de gemeente de bevestigde predikant staande toezingen Ps. 20:1.

Intrede

Ds. Hofman begon de dienst met de vraag: *Waarom deze grote overtocht en van zover gekomen?* De reden is deze: dat God, de Zender van Zijn knechten, soeverein spreekt tot Zijn knechten. De gemeente werd onverwacht op mijn hart gebonden. God heeft de nood van uw gemeente gezien. Voor mij is het een worsteling geweest. Ik ben losgescheurd van een gemeente die mij zeer lief was. Maar God wil het!

Dominee koos zijn tekst uit Handelingen 20:24: *Maar ik acht op geen ding, noch houd mijn leven dierbaar voor mijzelf, opdat ik mijn loop met blijdschap mag volbrengen, en de dienst welke ik van de Heere Jezus ontvangen heb, om te betuigen het Evangelie der genade Gods.* Het thema was: "De loopbaan van een dienstknecht des Heeren", verdeeld in 3 punten: 1. In het teken van zelfverloochening, 2. In het teken van volharding, 3. In het teken van Evangeliebediening. Paulus is op weg naar Jeruzalem. We lezen in vers 22: *En nu, zie, ik, gebonden zijnde door de Geest, reis naar Jeruzalem.* Paulus gaat gebonden, geleid door de Geest. Hij is de gevangene des Heeren. In vers 23 staat dat de Heilige Geest van stad tot stad *betuigde* dat banden en verdrukkingen aanstaande waren. Betuigen is iets anders dan getuigen. Het betekent met een geweldige, aandringende kracht spreken. Een dienstknecht is niet meer van zichzelf. Dat betekent wel zelfverloochening, maar dat is de kruisgestalte van Gods Kerk. Dan word je overreed door de Geest tot het dragen van het juk van Christus. Een roeping betekent altijd een vlees kruisigende weg. Paulus kende geestelijke banden, hij was overreed door de Geest. Wat is het getuigenis van Paulus? *Ik acht op geen ding*, d.w.z.: voor mijzelf stel ik op mijn leven geen prijs. En dan het doel, de kern van de tekst: *om te betuigen het Evangelie der genade Gods.* Het gaat erom dat *genade* waarde gaat krijgen in je leven. Dat moet betuigd worden, krachtig verklaard worden. De genade Gods, die moet uitgelegd worden in het preken. De tekst moet grondig gezien worden, we moeten luisteren naar de betekenis en de waarheid zeggen. Een dienaar is geen soldaat op wacht, maar een heraut, een krijgsknecht om uit te gaan. Alles buiten Christus moet worden afgesneden. Zo worden vijanden overmeesterd. Het Evangelie der genade Gods. Genade, zo onpeilbaar diep. We vinden dat woord regelmatig in de Schrift. Hoe zullen we beseffen van wie genade afhangt? Niet zolang het van binnen nog bruist, niet als we nog hoog van hart zijn en tegenover God staan. Hoe nodig is het geestelijk overwonnen

te worden door het betuigen van de Geest, dan komen we aan Gods voeten terecht, dan is het verloren, dan hebben we niets meer te zeggen. Dan kan die Koning gratie verlenen. De Koning schenkt soeverein, onvoorwaardelijk genade, aan een uitgewerkte zondaar. Hij heeft alle recht om het niet te schenken. Zo hoop ik met stelligheid het Evangelie te verkondigen, ja aan te bieden. Het Evangelie wordt om niet verkondigd, ook aan verstokte, eigengerechtigde zondaren. Ik hoop dat er mensen zullen zijn in de gemeente die echt zondaar voor God worden, ook met hun nauwgezette leven. En dan genade te ontvangen. Dat is zo'n wonder, dat God naar zo één omziet. Misschien moet u dan wel bidden om iets wat u niet wilt horen. Laat het gebed maar doorgaan of de Geest wil betuigen de genade Gods. Luister zo dat je het niet verdiend hebt dat God tot je spreekt.

In zijn toespraak zegde ds. Hofman zijn bevestiger hartelijk dank voor zijn bevestiging. Ook andere personen en instanties werden toegesproken.

Namens de Classis en de P.S. Zuid-West sprak daarna ds. L. Blok. Wethouder E. v.d. Burght heette dominee welkom namens het gemeentebestuur en burgemeester Brok. De heer B. van den Boogaard, voorganger van de NH Vereniging Calvijn, sprak dominee toe namens de plaatselijke kerken. Tenslotte sprak ouderling Lambregts namens gemeente en kerkenraad. Hij wenste dominee toe een gezant te mogen zijn van Hem Die knecht is geworden om de weg van Zijn Vader te gaan. Hij verzocht dominee Hofman toe te zingen Psalm 119:9. Na een kort dankwoord van ds. Hofman eindigde deze met dankgebed en legde hij voor het eerst als eigen predikant de zegen op de gemeente.

A. Jobse, 2^e scriba

■ MUTATIES KERKELIJK JAARBOEK 2012

* Pag. 177, **gemeente ELSPEET.**

Het adres van de koster, W. de Ruiter, is gewijzigd in: Gerrit Mouwweg 51, 8075 AT Elspeet.

* Pag. 230, **gemeente KAPELLE-BIEZELINGE.**

Scriba van de diaconie is nu: J. Mulder, Voorburcht 18, 4421 EN Kapelle, tel. (0113) 340880, e-mail: j.mulder@solcon.nl

* Pag. 386, **gemeente WOERDEN.**

Scriba van de diaconie is nu: J.H. Schimmel, Bastion Willem 1, 3445 DG Woerden, tel. (0348) 410170, e-mail: jhschimmel@kliksafe.nl

BERICHTEN

■ FIETSTOCHTEN TE NOORDSCHESCHUT E.O.

Fietstochten op **dinsdag 24 juli** en **dinsdag 7 augustus**. Startpunt: bij de Beth-El kerk in Noordscheschut, Coevorderstraatweg 50. Starttijd: tussen 9.00 en 11.00 uur. Deelnamekosten: € 2,50 p.p., max. € 10,- per gezin. Na de fietstocht bestaat de mogelijkheid om bij de kerk wat te eten. De opbrengst is voor rente en aflossing van kerkbouwschuld.

■ FIETS- EN AUTOTOCHT IN ZUID-BEVELAND

Fiets- en autotocht op **woensdag 1 augustus** in Zuid-Beveland. Ook zijn er activiteiten voor kinderen en presentaties door zendingswerkers. Consumpties zijn op de posten te koop. Startplaatsen: te Nisse (Fruittelbedrijf van Damme, Zuidweg 23) en te Borssele (Fruittelbedrijf Mol, Hollepoldersedijk 7). Inschrijven tussen 9.30 en 14.00 uur.

Opbrengst is voor de ZGG. Meer info: www.zendingsfietsdag.nl of tel. 0113-581114.

■ SAMENZANGAVOND TE ELSPEET

Samenzangavond (met bovenstem en orgelimprovisaties) op **zaterdag 4 au-**

gustus, aanvang 19.30 uur, in de Hervormde Kerk te Elspeet, Vierhouterweg 45, te organiseren door de werkgroep Nunspeet/Elspeet van de Bond tegen vloeken. Organist Pieter Heykoop.

Opening, meditatie en sluiting door ds. G. van Manen. Collecte t.b.v. genoemde bond.

■ KONINKLIJKE ONDERSCHIEDING

Op 29 april 2012 ontving mr. P. Hugense uit Bleskensgraaf, lid van onze gemeente, een koninklijke onderscheiding. Hij is benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau en ontving die onderscheiding voor het vele (avond)werk dat hij gedaan heeft voor school (scholengemeenschap Gomarus te Gorinchem), zorg (verpleeghuis Salem in Ridderkerk), politiek en kerk.

Wij feliciteren hem met deze onderscheiding en wensen hem samen met zijn vrouw van harte Gods onmisbare zegen toe. Ten diepste komt alleen de Heere de eer toe.

Kerkenraad Geref. Gemeente
Sliedrecht

18.30 uur stud. C. van Ruitenburg; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur ds. A.P. Baaijens; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. H. Hofman; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. E. Bakker; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. G. van Manen; Emmeloord 19.00 uur ds. J.S. van der Net; Enschede 10.00 en 15.00 uur ds. A.A. Brugge; Enter 9.30 uur ds. A. Moerkerken en 18.30 uur ds. A.A. Brugge; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. P. Melis; Gorinchem 10.00 en 16.00 uur ds. L. Blok; 's-Gravenhage 15.30 uur ds. W. Harinck; 's-Gravenpolder 9.30 en 18.00 uur stud. S.W. Janse; Groningen 10.00 en 16.00 uur ds. J.S. van der Net; Haamstede 10.00 en 18.30 uur ds. A. Schreuder; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Herkingen 10.00 en 18.00 uur stud. H.A. van Zetten; Hoofdorp 9.30 uur ds. J. Driessen en 19.00 uur ds. J. Schipper; Hoogeveen 19.00 uur ds. F. Mulder; Houten 10.00 en 15.30 uur ds. M. Joosse; Kampen 18.00 uur ds. J.M. Kleppe; Kapelle-Biezelinge 16.30 uur ds. C. Harinck; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. G.J. van Aalst; Kortgene 10.00 uur ds. C. Harinck en 14.30 uur ds. C. van Krimpen; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. C. Sonneveld; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Leerdam 15.30 uur stud. J. van Laar; Leiderdorp 10.00 en 16.00 uur ds. M. Karens; Lelystad 9.30 uur ds. R. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. J. Schipper; Marknesse 19.00 uur ds. K. Boeder; Meliskerke 9.30 en 19.00 uur ds. G.J.N. Moens; Middelburg-Centrum 9.00 en 16.00 uur ds. G. Beens; Middelburg-Zuid 11.30 en 18.30 uur ds. J.J. Tanis; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. S. Maljaars; Moerkapelle 9.30 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Nieuw-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. A. Vermeij; Nieuwer ter Aa 16.30 uur ds. J. Driessen; Nijkerk 14.30 uur ds. A. Verschuure; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. F. Mulder; Ooltgensplaat 14.30 uur ds. S. Maljaars; Oosterend 11.30 en 16.30 uur stud. A.T. Huijser; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. C. Hogchem; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. A.J. Gunst; Opperdoes 19.00 uur stud. P.D. den Haan; Oud-Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. G. Pater; Ouddorp 14.30 uur ds. A. Schreuder; Oudemirdum 9.00, 11.00, 14.30 en 18.30 uur ds. A. Schot; Poortugaal 9.30 en 16.00 uur ds. C. Neele; Puttershoek 15.30 uur ds. M. Golverdingen; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. G.M. de Leeuw; Ridderkerk-Slikkerveer 9.30 uur ds. H. Paul en 14.30 uur ds. H. Hofman; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. C.A. van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur (H.D.) ds. J. van Belzen; Rijssen-Zuid 14.30 uur ds. J. van Belzen; Rilland-Bath 14.00 uur stud. S.W. Janse; Rotterdam-Alexanderpolder 16.30 uur ds. R. Kattenberg; Rotterdam-Centrum 19.00 uur ds. P.

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 22 JULI 2012

Aagtekerke 8.45 en 11.00 uur ds. D.W. Tuinier, 14.30 uur leesdienst en 19.00 uur ds. G. Beens; Aalburg 19.00 uur ds. L. Blok; Aalst 15.00 uur ds. W.J. Karels; Alblisserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 10.00 uur ds. M. Golverdingen en 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. J.W. Verweij; Apeldoorn 10.00 uur ds. J.M. Kleppe en 16.30 uur ds. J. van Rijswijk; Arnhem 19.00 uur ds. J. van Rijswijk; Barneveld-Centrum 9.30 en 19.00 uur ds. D. de Wit; Barneveld-Zuid 9.30 en 19.00

uur ds. G. Bredeweg; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. J.M.D. de Heer; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 19.00 uur ds. R. Kattenberg; Bodegraven 16.30 uur ds. H. Paul; Boskoop 19.00 uur ds. B. Labee; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. W. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 14.30 uur ds. G.M. de Leeuw; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. B.J. van Boven; Den Helder 10.00 en 16.00 uur stud. P.D. den Haan; Deventer 10.00 uur ds. J. van Rijswijk en 15.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Dinteloord 10.00 en

Mulder; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 en 16.30 uur ds. J. Mijnders; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. A. Verschuure; Sint Philipsland 15.00 uur stud. C. van Ruiten- burg; Sliedrecht 18.30 uur ds. M. Golver- ding; Soest 15.00 uur ds. P. Melis; Stad aan 't Haringvliet 15.00 uur stud. H.A. van Zetten; Stolwijk 10.00 en 19.00 uur ds. G. Hoogerland; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. K. Boeder; Tholen 18.30 uur ds. D.W. Tuinier; Tricht-Geldermalsen 18.00 uur ds. M. Joosse; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. G. Mouw; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. B. Labee; Vlaardingen 19.00 uur ds. W. Silfhout; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. C.G. Vreugdenhil; Wa- geningen 10.00 en 18.30 uur stud. J. van Laar; Westkapelle 9.30 en 14.00 en 18.30 uur ds. M. Mondria; Westzaan 15.30 uur ds. G. Heijkamp; Wierden (in Herv. Ta- bor kerk, Wierden) 18.30 uur ds. J. Ka- rels; Wolphaartsdijk 14.30 uur ds. G.J.N. Moens; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. C. van Krimpen; Zwolle 9.30 en 19.00 uur ds. A.J. de Waard.

■ DINSDAG 24 JULI 2012

Aalburg 19.30 uur ds. C. van Krimpen; Borssele 19.30 uur ds. M. Mondria; Den Helder 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Drach- ten 19.30 uur ds. A. Verschuure; Enter (in Geref. Kerk, Rijssenseweg 13) 19.30 uur ds. A.A. Brugge; Ermelo 19.30 uur ds. G. van Manen; Naaldwijk 19.45 uur ds. H. Paul; Oudemirdum 19.30 uur ds. J. van Belzen; Tholen 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Uddel 19.30 uur ds. G. Mouw.

■ WOENSDAG 25 JULI 2012

Berkenwoude 19.30 uur stud. J. van Laar; Brakel 19.30 uur ds. A. Verschuure; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. B.J. van Boven; Delft 19.30 uur ds. J.W. Verweij; Emmeloord 19.30 uur ds. G. van Ma- nen; Goudswaard 19.30 uur ds. D.W. Tuinier; Hoogeveen 19.30 uur ds. J. van Belzen; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. M. Joosse; Leiderdorp 19.30 uur ds. A. Vermeij; Meeuwen 19.30 uur ds. G. Mouw; Mijdrecht 19.30 uur ds. G. Hoog- erland; Nieuwdorp 19.30 uur ds. P. Melis; Nieuwe-Tonge 19.30 uur ds. W. Silfhout; Nijkerk 19.30 uur ds. G. Bredeweg; Oos- terend 19.00 uur stud. A.T. Huijser; Op- heusden 19.30 uur ds. W.J. Karel; Rotter- dam-Alexanderpolder 19.30 uur stud. C. van Ruitenburg; Rotterdam-IJsselmonde 19.30 uur ds. J.M.D. de Heer; Sliedrecht 19.30 uur stud. H.A. van Zetten; Veen 19.30 uur ds. A.P. Baaijens; Wageningen 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw; Westkapelle 19.30 uur ds. G. Beens.

■ DONDERDAG 26 JULI 2012

Capelle a/d IJssel-West 19.45 uur ds. J.W. Verweij; Kruijningen 9.30 uur ds. J.M.D.

de Heer; Leerdam 19.30 uur ds. C.A. van Dieren; Oosterland 19.30 uur stud. S.W. Janse; Ouddorp 19.30 uur ds. F. Mulder; Oude-Tonge 19.30 uur ds. M. Joosse; Sprang-Capelle 19.30 uur stud. J. van Laar; Zwijndrecht 19.30 uur ds. G.M. de Leeuw.

■ VRIJDAG 27 JULI 2012

Haamstede 15.30 uur (huw.bev.) ds. C.G. Vreugdenhil.

■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN ZONDAG 22 JULI 2012

Alkmaar ('t Wuiver 2a, Oudorp) 10.00 en

16.30 uur evang. G. Baan; Emmen (Prin- sesselaan 6 I) 9.30 en 15.30 uur evang. C. van Druenen; Leeuwarden (Achter de Hoven 2c) 9.30 en 16.00 uur evang. S. de Visser; Tilburg (Offenbachstraat 105) 10.00 en 18.30 uur evang. H.J. van den Boogaart.

Voor alle in dit nummer genoemde toekomstige data geldt:

Indien de Heere wil en wij leven.

ADVERTENTIES

Luxe fotokaarten

voor elke gelegenheid.

Opbrengst voor de bouwkas van de Ger. Gem. te Rhenen. Scherpe prijs voor uw eigen vereniging of goede doel. Kijk en bestel op: www.scheurfotokaarten.nl

PSYCHOLOGENPRAKTIJK BROUWER

BEHANDELING • BEGELEIDING
ONDERZOEK • ADVIES

Hulpverlening aan kinderen,
jongeren en volwassenen

O.a.: ADHD • angst • burn-
out • depressie • faalangst •
fobie • gedragsproblemen •
identiteitsproblemen • licha-
melijke spanningsklachten •
negatief zelfbeeld • onzeker-
heid • opvoedingsproblemen
• paniek • piekeren • PDD-
NOS • relatieproblemen •
slaapproblemen • somber-
heid • spanning • stress •
syndroom van Asperger.

RIDDERKERK
Verlengde Kerkweg
11

BARNEVELD
Wilhelminastraat
14

METEREN
(Geldermalsen)
Dorpsstraat 18

Informatie en aanmelding via:
Tel: 0180 - 42 69 55
E-mail: info@psychbrouwer.nl
Website: www.psychbrouwer.nl

Vanaf 1 september 2012

is ons vakantiehuis

“Haus Irmgard” weer vrij!

Gelegen op de Hunsrück (Duitsland)
± 25 km vanaf de moezel en
± 25 km vanaf de Rijn.

25 slaappleatsen, onderverdeeld in
div. appartementen.

Ook per appartement te huur.

www.hausirmgard.nl

Fam. F.J. Poepjes Tel. 0620735340

Vakantie op de Veluwe?
www.rusteenweinig.nl

Voor een fijne vakantie, of gewoon
een paar dagen er tussen uit.
Of voor een langere perioden.
In het bosrijke Rhenen aan de
Ribeslaan 4. Ons pension is het
gehele jaar geopend.
Geen TV en Zondageneerbiediging.
Pension mev. E. Knuivers,
Tel. 0317-614773 bgg 06-19856085
info@knuivers.com

Boeken met inhoud van blijvende waarde

B. Smytegelt

De weg der heiligmaking € 22,50,-

A. Comrie

Verzameling van
leerredenen € 35,-

Met de hand gebonden:

H. de Frein

Een strijdende heilige € 58,-

F. Rous

Hemelse academie € 25,-

www.deoudewijn.nl

www.prolectori.nl

Alles nieuwe druk, niet hertaald

Te bestellen bij:

Uitgeverij De Oude Wijn

e-mail: info@deoudewijn.nl

Boven € 30,- geen portokosten

Tel. 033 286 5548

- businesskostuums
- ambtskleding
- trouwkostuums
- gelegenheidskleding
- rouwkleding
- koorkleding
- verhuur jacquets

nu tot **50%**
korting!

BOEDER
HERENMODE

Ook op de basiscollectie!

Plein 1940 173 | Scherpenzeel Telefoon (033) 277 01 72
www.boederherenmode.nl

Te huur 4 pers. stacaravan op camping in **Burgh-Haamstede**.
Tel. 06-20590536

Reformatorische Psychologenpraktijk Nederland

Identiteitsbewust, Persoonlijk, Vertrouwelijk, Doelgericht

Wij bieden identiteit bewuste **hulp** aan **kinderen, jongeren** en **volwassenen** met o.a.:

- Relatieproblemen
- Opvoedingsvragen
- Gedragsproblemen
- Traumatische ervaring(en)
- Gezinsproblemen
- Persoonlijke problematiek (zoals Depressie, Angst, Identiteitsvragen)
- Arbeidsproblemen
- Autisme Spectrum Stoornis

Voor meer informatie of aanmelding:
078 - 69 32 808

Adres: Plantageweg 5, 2951 GN Alblasterdam
info@rpnederland.nl www.rpnederland.nl

Te huur in buitengebied van **Dalfsen**. (Overijssel)
Leuke, nette woning met 3 slaapkamers. Tel. 06 40969950

Begrafenisonderneming

De Jongh

Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begrafenissen.

Met aandacht voor uw persoonlijke wensen.
In alle rust, vertrouwelijk en met bescheidenheid.

Wij verzorgen alleen begrafenissen, door het gehele land, en zijn dag en nacht persoonlijk bereikbaar.

Hardinxveld-Giessendam	0184 - 611154
Waardenburg	0418 - 652039
Werkendam	0183 - 701017
Papendrecht	078 - 6412740

www.begrafenisondernemingdejongh.nl

0182 - 35 15 20
voor de Krimpenerwaard
Gouda & omstreken

Speksnijder Begrafenisverzorging

In alle rust, betrokken, zorgzaam...

Want iedere begrafenis is een persoonlijk afscheid!

www.speksnijderbegrafenisverzorging.nl

Omg. Barneveld **TE HUUR**
mooi vakantiehuisje met wasm.
in bosr. omg. voor 2 pers.
v.a.g.v. Nog vrij v.a. wk 35.
Tel. 0620910957

Te koop / Te huur
Karekietstraat 18, Gouda
Eensgezinswoning met 4 slaapkamers, bouwjaar 1935.
Keuken met inbouwapparatuur, lichte badkamer, grote achtertuin.
Beschikbaar vanaf 15 aug. 2012
Vraagprijs: € 175.000 k.k.
Huurprijs: € 999,- per maand excl. gas, water, licht.
Meer informatie:
Fam. van Kleij, tel: 06-22426786
www.funda.nl (koop)
www.boermakelaardij.nl
www.pararius.com (huur)

Te koop in Waddinxveen
Meidoornstraat 45
Gemoderniseerde tussenwoning met diepe achtertuin, berging en achterom in kindvriendelijke buurt.
Makelaardijdehuizenbeurs.nl

HARKES Persoonlijke zorg voor uw begrafenissen

Telefoon (0172) 21 21 22

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop

Wij verzorgen alleen begrafenissen
Dag en nacht bereikbaar - overal te ontbieden

HARDINXVELD-GIESSENDAM
Buitendams 155
Leuke 2-onder-1 kap dijkwoning met losse garage, Uniek gelegen met de achtertuin aan het water (rivier De Giessen, mogelijkheid voor aanlegplaats) En een royaal dakterras op het zuiden.
De woning beschikt onder andere over een heerlijk lichte woonkamer, 3 slaapkamers en veel bergruimte.
De woning ligt centraal tussen kerken, scholen en het centrum.
Goede bereikbaarheid met trein en uitvalswegen over water en de snelweg A15.
Vraagprijs k.k. € 245.000,-
Makelaardij StapperVastgoed
Tel: 010-2844444

Ambtskleding
2- of 3-delige kostuums, preekjassen overhemden, dassen, hoeden

Trouwkostuums
jacquets, gilets, schoenen, accessoires

Geerts herenkleding
Dorpsstraat 229,
3925 KC Scherpenzeel
tel. (033) 277 88 99

Vakantiewoning:
Te huur landelijk gelegen vak. woning in gemeente Oldebroek 2-3 personen. 1 slaapkamer.
Prijs € 175,- per wk.
Foto's op aanvraag. 06-44857660.

begrafenisverzorging

Den Hollander

Begravenissen in Den Haag, Westland, Gouda, Rotterdam, Vlaardingen en omstreken.
Wij verzorgen alleen begrafenissen.

Dag en nacht bereikbaar.

P.N. den Hollander
T. den Hollander
Tel. 010 - 4600509
www.begrafenisverzorgingdenhollander.nl

WAT GA JIJ DOEN IN DE ZOMERVAKANTIE?

Ga je hele dagen uitslapen en misschien een weekendje naar je tante? Of wil jij geld verdienen met een leuke, sociale job en tegelijkertijd werkervaring opdoen? Agathos Thuiszorg zoekt vakantiekrachten in alle regio's waar ze werkzaam is.

- Huishoudelijke hulp
- Verzorgende
- Verpleegkundige

Kijk voor al onze vacatures, meer informatie, functie-eisen en de uitgebreide vacaturetekst op www.agathos-thuiszorg.nl of bel: (010) 2640777.

Agathos Thuiszorg is onderdeel van Lefte zorggroep

Agathos TRUISZORG EEN WERKGEVER DIE BIJ JOU PAST.

kina
begrafenisverzorging

D.W. Schipper
010-458 31 12
Capelle a/d IJssel

J. Kooijman
0182-58 39 32
Gouda

Dag en nacht bereikbaar

WIJ VERZORGEN ALLEEN BEGRAFENISSEN

Dagbesteding
In eigen sfeer

Landhoeve Groot Schoneveld
Dagbesteding voor ouderen
3911 SG Achterberg
info: 0317 - 6 18 18 0
grootschoneveld@kliksafe.nl
www.grootschoneveld.info

Begrafenisverzorging Kamsteeg

Waar ú ook woont, wij zijn dag en nacht bereikbaar
Wij verzorgen alleen begrafenissen

0183 - 44 94 94

Hoofdgraaf 5 - 4281 NM Andel
www.begrafenisverzorgingkamsteeg.nl

Werkendam: A.L. Bor, tel. 0183-512859
Bommelerwaard: tel. 06-53 53 33 22
Sliedrecht: R. Mauritz, tel. 0184-785978

Een respect- en stijlvolle
uitvaart is onze zorg

ORGEL OF PIANO KOPEN?

Joh.deHeer

méér dan muziek, sinds 1898.

Leeghwaterstraat 101 Sliedrecht
facebook.com/johdeheer • www.johdeheer.nl

SHG biedt u passende zorg

Uitgaande van de
Gereformeerde Gemeenten in
Nederland biedt de SHG zorg
die aansluit bij uw manier van
leven. Bijbelse normen en
waarden vormen daarin de basis
voor uw en onze
dagelijks levenshouding en
mediagebruik.

DE GRATIS ZORGBROCHURE ZENDEN WIJ U GRAAG TOE

Kraamzorg

Bel 0187 - 48 91 73
b.g.g. 0342 - 492155
ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
en van 13.00 - 15.00 uur
vr: ook van 19.00 - 21.00 uur

Thuiszorg

Bel 0166 - 65 26 05
ma - vr: 9.00 - 11.00 uur
vr: ook van 19.00 - 21.00 uur

Huishoudelijke hulp

“Wat heerlijk dat
mijn woning op orde is”

Huishoudelijke hulp door medewerkers
met een reformatorische identiteit, dat
is een **vertrouwd idee**. Meer informatie?
www.rstzorg.nl of bel 0342 - 42 23 24.

RST Zorgverleners biedt ook **kraamzorg**
en **verpleging & verzorging**

Te huur: 2-pers. vakantiewoning
AAGTEKERKE incl. fietsen.
Nog beschikbaar vanaf week 34.
Voor info bel 06-23966441.

Voor een zorgzame begeleiding

Barneveld,
Scherpenzeel e.o.
A. Koster
Telefoon: 033 277 0555

Kantoor: Stationsweg 411
3925 CD Scherpenzeel
Centraal nummer (24 uur):
033 277 0555

Begrafenisverzorging Tollenaar

Wij verzorgen goed georganiseerde begrafenissen met eerbied, meelevens, en... met oog voor detail.

De laatste wensen brochure “Bevel aan uw huis” is gratis verkrijgbaar.

John Tollenaar

Voltastraat 21, 4532 LG Terneuzen.

(Wij berekenen uiteraard geen km en tunnelkosten)

0115 61 25 54 of 06 18 14 80 08

www.bvtollenaar.nl

De Saambinder Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:

ds. G.J. van Aalst

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:

ds. G.J. van Aalst,
Molendijk 136, 3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105
e-mail: gjvanaalst@kliksafe.nl

Redacteur:

ds. C. Neele

Meditaties aan:

ds. C. Neele,
Egge 28, 3171 DE Poortugaal,
tel. 010-5017707
e-mail: c.neele@kliksafe.nl

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk) en berichten aan:

redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583
E-mail: jj.verhage@kliksafe.nl
Aanlevertijd:

Uiterlijk woensdag 17.00 uur vóór
de datum van verschijning van De Saam-
binder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten en beroepingswerk aan:

Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:

Drukkerij Verloop,
postbus 33, 2950 AA Alblasserdam
tel. 078-6912899, fax 078-6919536
e-mail: saambinder@verloop.nl

Advertenties dienen **uiterlijk
donderdag** vóór de week van
verschijning aangeleverd te zijn.
Rouwadvertenties **uiterlijk
maandagmorgen 9 uur**.

Advertenties € 0,95 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Abonnementenadministratie

Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk Bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: saambinder@cbgg.nl

Betalingen abonnementsgelden:

Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 12,00 per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 24,- per jaar + extra portiekosten.
Canada \$ 115,-; USA \$ 115,-.

Correspondentieadres

Noord-Amerika:

Mr. A.M. Berman, P.O. Box 20188,
St. Catharines, ON L2M 7W7, Canada
e-mail: purlin@sympatico.ca

De redactie aanvaardt geen enkele aansprakelijk-
heid betreffende de inhoud van de advertenties
en de (recensies van de) aangekondigde boeken.

Unieke Bijbelse dagboeken

van Gereformeerde theologen

Het zien op Jezus

Isaac Ambrosius

Voor dit dagboek is een selectie gemaakt uit het monumentale werk van 900 blz. en kent een evenwichtige opbouw waarin het borgwerk van Christus centraal staat.

~~22,50~~

Toetssteen der ware en valse genade

Theodorus van der Groe

Voor dit dagboek is gebruik gemaakt van de bekende 2 delen handelend over alle facetten van zelfbeproeving en een pastorale verhandeling over de Heidelbergse Catechismus. Van der Groe was een bewogen zielzorger in een eeuw van verlichting, wiens werk ook ons nog veel te zeggen heeft.

~~24,95~~

De godvruchtige avondmaalganger

Petrus Immens

Dit boek is een heruitgave van het befaamde boek van Petrus Immens. Het is nu verschenen in de vorm van een dagboek. Het boek is zo goed als geheel in het dagboek opgenomen. Het behandelt veel aspecten van het Heilig Avondmaal.

~~22,50~~

Het gekrookte riet

Bernardus Smytegelt

De naam Bernardus Smytegelt is nog steeds overbekend. Niet in het minst vanwege zijn meesterwerk: *Het gekrookte riet*.

De hoofdzaken van dit bekende werk zijn in dit dagboek samengevat.

~~24,95~~

Alle boeken zijn luxe uitgevoerd in kunstlederen band met leeslint

**STERK
IN PRIJS
VERLAAGD!**

15,-

Geb. 400 blz., per stuk

Gebr. Koster

Nairacstraat 17, 3771 AW Barneveld
Tel. (0342) 41 69 86

www.gebrkoster.nl

KO1249

ADVERTORIAL

Werken aan je huwelijk Training Human Dynamics®

Verken jezelf en ontdek je partner.

**Hoe kun je werken aan verdieping van
je huwelijk?**

Dat is niet zo moeilijk:

door je partner beter te leren kennen. Hoe leer je de ander beter begrijpen? Door meer van jezelf te ontdekken. Dat is Human Dynamics! Het is een geweldige ervaring om fundamenteel inzicht te krijgen in je eigen persoonlijkheid en die van je echtgenoot. Iedere keer weer ervaren deelnemers Human Dynamics als een training waarvan je de rest van je leven profiteert.

Schrijf je in: een keer in je leven moet het kwartje toch vallen. De training duurt twee dagen.

Tijd: 9.30- 16.30 uur

Data: 26, 27 okt.; 17, 24 nov.; 27, 28 dec. (2012)

Locatie: Villa Weijpoort - Nieuwerbrug

Trainer: Dr. Steef Post, gecertificeerd facilitator

Prijs per echtpaar: € 485. *korting voor gezinsinkomens onder modaal.

Informatie of inschrijven: via info@sdpadvies.nl

www.sdpadvies.nl

SDPI ADVIES